

Yttrande över betänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24)**Förslag till beslut**

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Finansdepartementet över betänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande och med kompletteringar i enlighet med nedanstående

Kommundirektörens roll och uppgifter regleras (8.4.1 s. 293)

Utredningen föreslår att styrelsen ska utse en direktör, som ska ha den ledande ställningen bland personalen och vara chef för den förvaltning som finns under styrelsen. Styrelsen ska i en instruktion fastställa hur direktören ska leda förvaltningen under styrelsen och vilka övriga uppgifter direktören har (7 kap 2 § i förslaget till ny KL). Förslaget innebär en minimal reglering av kommundirektörens roll direkt i KL, men ålägger styrelsen att utforma en instruktion. Det blir obligatoriskt att ha en kommundirektör.

Bedömning

Förslaget är bra. Kommundirektörens roll klargörs på ett övergripande plan, samtidigt som kommunerna får fortsatt stor frihet att utforma instruktionen utifrån egna behov och förutsättningar.

Reglering av ordförandens roll i styrelsen (8.4.2 s. 302)

Utredningen föreslår inte någon lagreglering av ordförandens roll i styrelsen, men säger att ”styrelsen bör överväga att i en uppdragsbeskrivning ange ordförandens uppgifter”.

Bedömning

Det är bra att någon sådan reglering inte införs i KL. Styrelsen är i första hand ett kollektiv, där ordföranden redan har ett specifikt ansvar reglerat i KL och i övrigt kan få beslutsbefogenheter delegerade till sig. Det är allmänt sett olyckligt om ordförandeposten utvecklas i riktning mot att bli en egen beslutsinstans (”borgmästarfiering”).

De anställda bör inte ha en i kommunallagen fastslagen beslutanderätt (8.5.2 s. 306)

Utredningen föreslår inte en i kommunallagen fastslagen beslutanderätt för de anställda, utan menar att de anställdas beslutanderätt även fortsättningsvis bör utgå från nämnderna.

Bedömning

Det är bra att de anställdas beslutanderätt inte regleras direkt i lag. Det är ur demokratisynpunkt viktigt att det slutliga politiska ansvaret ligger kvar hos de förtroendevalda även när större delen av den faktiska beslutanderätten i den löpande verksamheten av praktiska skäl delegeras till förvaltningen. En lagstadgad beslutanderätt för anställda försvårar det politiska ansvarstagandet.

Styrelseledamöter i kommunala aktiebolag ska kunna utses på icke-partipolitisk grund (9.11 s. 349)

Utredningen föreslår att fullmäktige ska kunna besluta att minoriteten av ledamöterna i en styrelse i ett kommunalt aktiebolag ska utses utan att lagen om proportionellt valsätt ska tillämpas. Fullmäktige ska i sådant fall anta riktlinjer för hur dessa ledamöter ska utses (5 kap 60 § samt 10 kap 6 § i förslaget till ny kommunallag).

Bedömning

Förslaget bör inte genomföras. Redan i dag är det möjligt att till styrelserna välja personer utan partipolitisk tillhörighet för att tillföra särskild kompetens. Det kräver dock en bred politisk enighet (eller att ett eller flera partier avstår platser till sådana personer). Utredningens förslag innebär att partier kan fräntas styrelseplatser som de skulle haft rätt till vid ett proportionellt val. Generellt sett är en professionalisering av kommunala bolagsstyrelser inget att eftersträva. Styrelserna bör vara företrädare för medborgarna.

Ordföranden i revisionen ska utses från minoriteten (17.9 s. 635)

Utredningen föreslår att om en revisor utses till ordförande för revisorerna så ska denna väljas från den politiska minoriteten (12 kap 4 § i förslaget till ny KL). Mot att lagreglera detta har anförts att det kan ses som en ”politisering” av revisorsuppdraget. Eftersom revisorerna är oberoende och opartiska ska partipolitisk tillhörighet sakna betydelse. Utredningen menar dock att en ordförande ur oppositionen innebär en symbolisk markering som stärker tilltron till revisionens oberoende. En mer principiell invändning är att förslaget inskränker fullmäktiges rätt att fritt utse sina företrädare.

Bedömning

Förslaget bör inte genomföras.

Ett förtydligande om tjänster av allmänt intresse (13.3 s. 451)

Utredningen föreslår att det i KL ska anges att kommuner och landsting inom sina befogenheter får tillhandahålla tjänster av allmänt intresse enligt unionens fördrag (2 kap 3 § i förslaget till ny KL)

Bedömning

Förslaget är bra. Begreppet ”tjänster av allmänt intresse” är centralt i EU-rätten och utredningen för omfattande resonemang om dess betydelse och användande i svensk lag.

Revisorer ska inte kunna utses till ledamöter i fullmäktige (17.10 s. 637)

Utredningen föreslår att revisorer inte ska vara valbara som ledamot eller ersättare i fullmäktige (4 kap 6 § i förslaget till ny KL). I dag är det otillåtet för en fullmäktigeledamot att väljas till revisor. Däremot regleras inte det motsatt förhållandet: att en redan vald revisor genom efterträdarval utses till ledamot eller ersättare. Valprövningsnämnden har funnit att den nuvarande lagstiftningen inte hindrar att någon i ett sådant fall innehar båda uppdragen. Utredningen menar att detta är orimligt.

Bedömning

Förslaget är bra.

Försöksverksamhet med majoritetsstyre i kommuner och landsting (5.8 s. 198)

Utredningen föreslår en tidsbegränsad lag som ger kommuner och landsting möjlighet att besluta om en försöksverksamhet med majoritetsstyre under mandatperioden 2018–2022 (lagförslag på s. 101 och 855).

Kommunalt majoritetsstyre innebär att samtliga platser i kommunstyren tillsätts av den styrande majoriteten. Sådant majoritetsstyre ska kunna inrättas med minst två tredjedels majoritet genom beslut mandatperioden före dess införande. Beslutet kan upphävas med enkel majoritet av det nyvalda fullmäktige.

Bedömning

Förslaget bör inte genomföras. Av utredningen framgår att intresset i kommuner och landsting för att pröva modellen är relativt svagt. Kommunalt majoritetsstyre har utretts ett antal gånger men har hittills avvisats, bl.a. för att modellen riskerar att ställa oppositionen vid sidan av den politiska processen. Det är svårt att se att förslaget skulle ha de positiva effekter som åsyftas. Fullmäktiges ”vitalitet” och hur tydligt det politiska majoritetsansvaret är beror sannolikt i betydligt högre utsträckning på det allmänna politiska läget, hur majoriteten formeras och på partiernas agerande.

Det är också olyckligt om ett antal kommuner styrs på ett helt annat sätt än det ”vanliga”. Det försvårar för medborgarna att hålla sig informerade om vad som gäller i den egna kommunen.